

Сокурєнко Валерій Васильович –кандидат юридичних наук, доцент,
проректор Національної академії
внутрішніх справ по службі

НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НАРКОБІЗНЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Розглянуто напрями протидії наркобізнесу на сучасному етапі.***Ключові слова:** наркотики; наркобізнес; наркаторгівля; протидія.*Рассмотрены направления противодействия наркобизнесу на современном этапе.***Ключевые слова:** наркотики; наркобизнес; наркаторговля; противодействие.*The directions of anti-drug trafficking today are considered***Keywords:** drugs; drug; drug trafficking; fighting.

Незаконний обіг наркотиків і пов'язаний з ним наркобізнес протягом останніх років є однією з найгостріших проблем нашого суспільства, що мають стійку тенденцію до загострення та створюють безпосередню загрозу генофонду нації, забезпеченню правопорядку, національній безпеці країни. Нині наркобізнес, сприяючи зростанню рівня організованої злочинності, породжує також нові схеми корупційних діянь. Незважаючи на застосування правоохоронними органами превентивних заходів, суттєво покращити ситуацію у протидії наркобізнесу не вдалося.

Так, упродовж останніх років у наркоіндустрію втягнуто значну кількість осіб, особливо молоді, що є свідченням значного омолодження категорії наркоспоживачів. Ураховуючи латентність, можна констатувати, що в нашій державі налічується від 324 до 425 тис. наркоспоживачів, які є основною рушійною силою наркобізнесу та джерелом надприбутків, щодня вони вкладають у незаконний обіг наркотиків мільйони гривень.

Крім того, відбулося стрімке підвищення цін на наркотики, що створило сприятливі умови для формування організованих угруповань. Лише протягом останніх десяти років ціни на наркотики в нашій державі зросли в 20 разів (у середньому з 0,5 долара США за дозу наркотиків до 10 доларів). Відповідно в прогресії зросли надприбутки наркоділків.

Загрозових масштабів набуває проблема значного поширення на території України синтетичних наркотиків амфетамінного ряду, з одночасним зменшенням кількості наркотиків, виготовлених з маку [1–3]. Упродовж останніх десяти років обсяг вилученого з незаконного обігу амфетаміну зріс більше ніж у десять разів, водночас зменшилася вдвічі кількість вилучень опійних наркотиків. Небезпека такої тенденції полягає в тому, що синтетичні наркотики розповсюджують переважно в розважальних закладах, крім того, є можливість їх безпечного перевезення та збуту. Значна різниця в ціні між оптовими та роздрібними партіями сприяє втягненню у наркобізнес дедалі більшої кількості молоді, які вбачають в розповсюдженні синтетичних наркотиків легкий шлях до збагачення. Так, одна оборудка з контрабандного перевезення таких наркотиків приносить наркокур'єру близько 1–3 тис. доларів США, при цьому можливість їх виявлення в пунктах митного контролю мінімальна, що зумовлено фізичними властивостями цього виду наркотиків.

Специфічною рисою наркобізнесу в Україні є вкладання кримінальних надприбутків наркоділків, поряд із продовженням протиправної діяльності, у встановлення корупційних зв'язків з представниками органів державної влади, зокрема правоохоронних і судових органів. Створюють системи захисту та безпеки наркобізнесу з використанням посадовців різного рангу, які вже сьогодні впливають на державні заходи щодо запобігання наркобізнесу.

Незважаючи на те, що керівництво Міністерства внутрішніх справ України постійно проголошує серед пріоритетних напрямів роботи у протидії незаконному обігу наркотиків виявлення, передусім, наркорозповсюджувачів, боротьбу з організованими формами наркобізнесу, однак на місцях спостерігаємо негативну тенденцію притягнення до кримінальної відповідальності осіб лише за зберігання наркотиків, причому незначного обсягу. Водночас організація виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності наркозбувальників залишається на низькому рівні, а в деяких органах внутрішніх справ цю роботу взагалі занедбано. Підтвердженням цьому є статистичні дані Міністерства внутрішніх справ України: частка злочинів за ст. 307 Кримінального кодексу (КК) України в загальній структурі наркозлочинів у деяких ГУ-УМВС залишається на рівні 11–14 %, а за результатами судової статистики цей відсоток ще нижчий. Безкарність для розповсюджувачів наркотиків дає змогу останнім протягом тривалого часу накопичувати кримінальні надприбутки, розширювати сферу злочинного впливу, поглиблювати корупційні зв'язки, що створює умови для подальшого розвитку наркобізнесу в усіх його негативних виявах і формах.

Ситуація обтяжується тим, що в жовтні 2010 року зменшено кількісні розміри окремих видів наркотиків, за які можна притягувати до кримінальної відповідальності. Аналіз судової практики свідчить, що за

використаний медичний шприц з-під наркотиків наркозалежні особи вже отримують реальні строки кримінального покарання. У зв'язку з викладеним, працівники міліції неохоче витрачають час на документування злочинної діяльності наркозбувальника, адже можна будь-коли затримати наркозалежну особу та притягнути її до кримінальної відповідальності за зберігання наркотику у використаному шприці, оскільки це "статистичний" показник службової діяльності.

Україна, маючи особливе геополітичне розташування, посідає одне з провідних місць у планах транснаціональної злочинності. Зокрема, дедалі частіше латиноамериканські наркоділки роблять спроби налагодити канали поставок кокаїну на ринок України, а також використати її територію для транзиту наркотиків у країни Західної Європи та країн-учасниць СНД. Крім того, нашу державу тривалий час використовували наркоструктури як "афганський" і "балканський" канали транспортування наркотиків. Транснаціональні наркоугруповання встановлюють тісні зв'язки з українськими, налагоджують нові канали постачання наркотиків і законспіровані мережі їх збуту, з метою отримання надприбутків.

Зростання рівня контрабанди наркотиків активізує діяльність злочинних угруповань у цій сфері, які постійно вдосконалюють злочинні схеми збуту наркотиків, застосовуючи засоби маскування, конспірації та контррозвідки. Широкого поширення набуло використання сучасних інформаційних технологій з безконтактним збутом наркотиків і перерахуванням коштів через підставні банківські рахунки тощо.

Отже, діяльність щодо виявлення та ліквідації вказаних наркоугруповань потребує залучення значної кількості сил і засобів як органів внутрішніх справ, так й інших правоохоронних органів. Зазначене негативно впливає не тільки на ефективність притягнення до кримінальної відповідальності організаторів таких оборудок, а й навіть безпосередніх виконавців – збувальників наркотиків.

Нерозв'язаними досі є кадрові проблеми органів внутрішніх справ, пов'язані, насамперед, з "вимиванням" професійного ядра оперативних підрозділів, зокрема й служби боротьби з незаконним обігом наркотиків. Сьогодні в деяких міськрайвідділах внутрішніх справ оперативного працівника з практичним стажем роботи три роки вважають професіоналом. Актуальним є питання матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ і, передусім, оперативно-розшукової діяльності.

Крім того, нормативно-правову базу, що регламентує протидію незаконному обігу наркотиків, протягом останніх п'ятнадцяти років суттєво не вдосконалено, сьогодні її основу становлять нормативні акти, прийняті в 90-х роках минулого століття.

З огляду на особливу небезпеку наркобізнесу та наркоманії, слід визначити конкретні напрями протидії цим злочинним явищам.

Необхідно посилити концентрацію зусиль не тільки підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків, а й інших служб (ГУ БОЗ, КР, ВБ) на документуванні злочинної діяльності, насамперед, організованих злочинних наркоугруповань, що мають корупційні зв'язки в органах державної влади та правоохоронних структурах.

Слід упровадити як елемент оцінювання діяльності підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків показник кількості притягнутих до кримінальної відповідальності наркозбувальників, утримувачів наркопритонів, а не порушених кримінальних справ.

Крім того, необхідно враховувати показник кількості накладення арешту на майно наркоділків та вилучення в них коштів і майна.

Також серед стратегічних напрямів боротьби з наркобізнесом – зміцнення кадрового потенціалу підрозділів, що здійснюють протидію йому, і головна роль у цьому належить Національній академії внутрішніх справ як базовому навчальному закладу з підготовки фахівців у зазначеному напрямі.

Потребують негайного внесення змін і доповнень нормативні акти, що регулюють протидію незаконному обігу наркотиків. Передусім це стосується норм Кримінального кодексу України в частині усунення протиріч, що наявні в ст. 305–320 Кодексу. У кримінально-процесуальному законодавстві необхідно запровадити альтернативну підслідність за контрабанду наркотиків. Варто розробити нові інструкції з проведення оперативної закупівлі та контрольованого постачання наркотиків, а також надати нові повноваження органам внутрішніх справ щодо протидії наркобізнесу, зокрема, стосовно блокування та закриття Інтернет-сайтів, які використовують для реклами незаконних пропозицій наркотиків.

Необхідно акцентувати увагу працівників органів внутрішніх справ на безпосередній боротьбі з наркозбувальниками, а не з хворими на наркоманію особами, не допускаючи використання викритих наркозлочинів для покращення показників кількості розкритих злочинів і розслідуваних справ загальнокримінальної спрямованості. Для цього пропонується декриміналізувати окремі види злочинів, передбачені ст. 309 КК України, а саме частково збільшити обсяги наркотиків у Таблицях невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться в незаконному обігу, що затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 р. № 188. Передусім зміни мають стосуватися тих наркотиків, за зберігання яких притягують до кримінальної відповідальності значну кількість хворих на наркоманію осіб, зокрема: канабіс, опій ацетильований, опій, героїн.

Також необхідно посилити співпрацю України зі світовим товариством у протидії транснаціональному наркобізнесу шляхом

переукладення міжнародних договорів, більшість із яких підписано ще в 1991–1992 рр. Важливу роль має відігравати інтеграція інформаційних систем Міністерства внутрішніх справ України до аналогічних систем Європейського Союзу, що суттєво покращить обмін оперативно-розшуковою, оперативно-довідковою та криміналістичною інформацією, здійснення спільних заходів (операцій) і перекриття каналів контрабандного переміщення наркотиків, глибокого ознайомлення з результатами наукових розробок у сфері протидії незаконному обігу наркотиків.

Водночас лише репресивними заходами проблему протидії наркобізнесу розв'язати неможливо. Довіра з боку населення до органів внутрішніх справ, постійна взаємодія всіх зацікавлених органів державної влади, громадських організацій і засобів масової інформації в антинаркотичних профілактичних заходах – один з головних компонентів політики зниження попиту на наркотики.

Таким чином, запропоновані напрями протидії наркобізнесу не потребують значних матеріальних затрат і можуть бути запроваджені негайно, що позитивно відобразиться на загальній наркоситуації в нашій державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довідка щодо основних показників боротьби з наркобізнесом за 2003–2010 рр. – К. : ДБНОН МВС України, 2011. – 5 с.
2. Незаконний обіг наркотиків в Україні: стан та тенденції. Аналітичний огляд за 2005–2009 роки / О. М. Стрільців, В. В. Крижна, Є. М. Карпенко, А. Г. Скибінський. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 78 с.
3. Доклады Международного комитета по контролю над наркотиками, опубликованные в 2010 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.incb.org>.